Hrvatska kultura u učenju engleskog kao stranog jezika: stavovi i iskustva studenata jezičnih usmjerenja

Gloria Vickov*
gvickov@ffst.hr
https://orcid.org/0000-0001-8294-4387

https://doi.org/10.31192/np.24.1.7
UDK: 316.734(=163.42)
811.111'243-057.875
303.62
Izvorni znanstveni rad /
Original scientific paper
Primljeno: 17. srpnja 2025.
Prihvaćeno: 13. listopada 2025.

CC BY NC

Nacionalna (polazna) kultura ima ključnu ulogu u razvijanju međukulturne komunikacijske kompetencije koja se smatra jednim od temeljnih ciljeva suvremenog poučavanja engleskoga kao stranog jezika. Ovo istraživanje ispituje iskustva i stavove studenata studijskih programa jezičnog usmjerenja – budućih učitelja i nastavnika engleskoga jezika – o statusu i zastupljenosti hrvatske kulture u kontekstu stranojezične nastave. Istraživanje je provedeno na uzorku od 60 ispitanika, uz primjenu polustrukturiranog upitnika kao mjernog instrumenta. Analiza prikupljenih podataka provedena je kombinacijom kvantitativnih i kvalitativnih metoda. Rezultati istraživanja pokazuju da većina studenata ima iskustvo predstavljanja hrvatske kulture na engleskom jeziku, ali to smatraju zahtjevnim zbog nepoznavanja odgovarajućeg engleskog vokabulara. Svoje znanje engleskih izraza vezanih uz hrvatsku kulturu ocjenjuju kao nedovoljno i ukazuju na nezastupljenost hrvatske kulture u nastavi engleskog jezika kao i u pripadajućim nastavnim materijalima. Za glavne izvore informiranja o hrvatskoj kulturi na engleskom jeziku navode internet i društvene mreže. Gotovo svi ispitanici podržavaju uključivanje hrvatskih kulturnih sadržaja u nastavu engleskog jezika, radi razvoja međukulturne kompetencije i očuvanja hrvatskog kulturnog identiteta, s posebnim interesom za teme povezane s običajima i tradicijom te svakodnevnim životom mladih. Dobiveni rezultati mogu značajno doprinijeti unaprjeđenju stranojezične nastave na akademskoj razini

* Prof. dr. sc. Gloria Vickov, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Poljička cesta 35, HR-21000 Split.

u području razvijanja međukulturne kompetencije, u smislu sustavnog uključivanja elemenata hrvatske kulture i tradicije.

Ključne riječi: *engleski kao strani jezik, hrvatska kultura, međukulturna komunikacijska kompetencija.*

Uvod

Međukulturna komunikacijska kompetencija, kao jedan od ključnih ciljeva suvremenog učenja stranog jezika, obuhvaća jezične i kulturne vještine potrebne za uspješno prevladavanje kulturnih razlika te ostvarivanje konstruktivnih i skladnih međuljudskih odnosa.[1] Jedan od temeljnih preduvjeta razvoja ove kompetencije, koja na učenike gleda kao na međukulturne govornike, je njihova sposobnost da na stranom jeziku predstave vlastitu kulturu. Učenikova vlastita (tzv. polazna) kultura smatra se, naime, referentnom točkom za upoznavanje i razumijevanje strane kulture,[2] ali i sredstvo za jačanje svijesti o vlastitom identitetu, što u kontekstu sve izraženijeg procesa globalizacije postaje osobito relevantno.[3] Uključivanje elemenata polazne kulture u nastavu stranog jezika osnažuje motivaciju učenika te potiče smislenu i kreativnu uporabu jezika,[4] što rezultira pozitivnim učincima na jezičnu izvedbu učenika.[5]

Navedeno je osobito značajno u kontekstu učenja engleskog jezika koje je, kao globalno komunikacijsko sredstvo, važan alat za izražavanje i promicanje vlastite kulturne posebnosti. S obzirom na krucijalnu ulogu polazne kulture u razvoju međukulturne kompetencije, iznenađuje malobrojnost istraživanja o njezinu položaju u aktualnim okvirima nastave engleskog jezika. Ovo je osobito izraženo u hrvatskom obrazovnom kontekstu čiji kurikulum za engleski jezik predviđa uporabu engleskoga jezika radi uspoređivanja ciljne kulture s polaznom.[6] To zahtijeva stanovitu leksičku kompetenciju, točnije, ovladanost

[1] Usp. K. TSATZALI i dr., *The development and validation of the intercultural communicative competence evaluation instrument (ICCEI)*, *Cogent Education*, 12 (2025) 1, 2, https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2464374.

[2] Usp. K. LIU, Student Perspectives on Language and Culture Teaching in EFL: Implications for Intercultural Approach, *Journal of Studies in Education*, 9 (2019) 2, 27-46, 41, https://doi.org/10.5296/jse.v9i2.14653.

[3] Usp. A. JAHAN, *Residual Cultural Imperialism in Primary Textbooks in Bangladesh: A Critique of the English for Today Textbooks*, *East West Journal of Humanities*, 3 (2012) 2, 73-94, 79, https://doi.org/10.70527/ewjh.v3i.54.

[4] Usp. Z. NAFISSI, F. KARIMI, E. SOTOUDEHNAMA, EFL Students' Views on L1 Culture through English Texts with L1 and L2 Cultural Content, *Iranian Journal of Applied Linguistics*, 22 (2019) 73-109, 100.

[5] Usp. S. M. MERAJIA, M. ZAMANIAN, Incorporation of L1 Culture into Second Language Materials Development: Benefits vs. Risks, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 98 (2014) 1128-1133, 1132.

[6] Usp. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA, *Kurikulum nastavnog predmeta Engleski jezik za osnovne škole i gimnazije*, 2019, 45.

engleskom terminologijom vezanom uz hrvatsku kulturu i baštinu. Postojeća istraživanja upozoravaju na nisku razinu te kompetencije među hrvatskim učenicima i nastavnicima,[7] kao i na podzastupljenost hrvatskih kulturnih sadržaja u nastavnim materijalima za učenje engleskog jezika.[8] Rezultati također sugeriraju pozitivne stavove učenika i nastavnika prema uključivanju hrvatske kulture u nastavu engleskog jezika za koje smatraju da bi ne samo unaprijedilo učenje jezika, već bi i doprinijelo jačanju nacionalnog i kulturnog identiteta, razumijevanju međukulturnih razlika te uspješnijoj međukulturnoj komunikaciji.[9]

Dobiveni nalazi nedvojbeno ukazuju na potrebu sustavnog uključivanja hrvatske kulture u kurikulum nastave engleskog jezika, ne samo u okviru osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, već i na visokoškolskoj razini, osobito unutar studijskih programa usmjerenih na obrazovanje budućih nastavnika engleskog jezika. Naime, visoka razina međukulturne osviještenosti i međukulturne komunikacijske kompetencije nastavnika engleskog kao stranog jezika ključni je uvjet za oblikovanje poticajnog obrazovnog okruženja koje omogućuje uspješnu integraciju međukulturne pedagogije.[10] Istraživanja u visokoškolskom obrazovanju na globalnoj razini ukazuju na svijest studenata o važnosti vlastite kulture u učenju engleskog jezika. Pritom izražavaju snažnu motivaciju za razvijanje sposobnosti korištenja engleskog jezika radi predstavljanja nacionalne kulture, ističući da to doprinosi razvoju jezične kompetencije, kritičkog mišljenja i kulturne osjetljivosti.[11]

1. Cilj i istraživačka pitanja

Polazeći od navedenih izazova u hrvatskom obrazovnom sustavu, vezanih uz nedostatnu integraciju hrvatske kulture u nastavu engleskoga jezika i relativno slabo razvijenu leksičku kompetenciju hrvatskih učenika i nastavnika u području engleskih ekvivalenata za elemente hrvatske kulture i tradicije, ovaj

[7] Usp. G. VICKOV, *Hrvatska kultura u učenju stranog jezika*, Zagreb – Split, Hrvatska sveučilišna naklada i Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016, 141.

[8] Usp. G. VICKOV, E. JAKUPČEVIĆ, Culture-Related Vocabulary in Textbooks for Young Learners of English, u: *Early Foreign Language Learning and Teaching. Evidence Versus Wishful Thinking*, M. NIKOLOV, S. LETICA KREVELJ (ur.), Multilingual Matters, 2024, 132-149, 143, https://doi.org/10.21832/9781800418707-013.

[9] Usp. Vickov, *Hrvatska kultura…*, 92-133.

[10] Usp. A. GHAJARIEH, S. SAFIYAR, Teachers' Intercultural Communicative Competence and Intercultural Sensitivity: An Investigation of Emergency Online Classes in Higher Education, *Register Journal*, 16 (2023) 1, 73-94, 74, https://doi.org/10.18326/register.v16i1.73-94.

[11] Usp. YU, L. T., WU, H. P., *EFL university students' perceptions about cross-cultural presentations via videoconferencing*, *Frontiers in Psychology*, 14 (2023), 1-8, 6. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1101334; N. OUCHENE, S. BAGHZOU, Culture in EFL context. Teachers' and Students' perspectives. Case Study: Khenchela University EFL Teachers and Students, *Ichkalat Journal*, 11 (2022) 2, 730-747, 743.

se rad usredotočuje na studente koji se obrazuju za buduće učitelje i nastavnike engleskoga jezika, a koji će po završetku studija svojim učenicima biti primarni izvor jezičnoga *inputa*[12] i načinom vođenja procesa poučavanja uvelike utjecati na razvijanje jezične i komunikacijske kompetencije, uključujući i međukulturnu kompetenciju.[13] U tom kontekstu, cilj ovoga istraživanja bio je ispitati i analizirati stavove i iskustva navedene populacije studenata u vezi s prezentiranjem hrvatske kulture na engleskom jeziku i njenim uključivanjem u nastavu engleskog kao stranog jezika. Istraživanjem se stoga pokušalo odgovoriti na sljedeća istraživačka pitanja (P):

P1: Kakva su iskustva studenata u prezentiranju hrvatske kulture na engleskom jeziku?

P2: Na koji način studenti samoprocjenjuju razinu svojega poznavanja engleskoga leksika povezanog s elementima hrvatske kulture?

P3: Kako studenti percipiraju zastupljenost hrvatske kulture u kontekstu visokoškolskih nastavnih sadržaja i izvaninstitucionalnih izvora informiranja?

P4: Kakvi su stavovi studenata prema uključivanju hrvatske kulture u nastavu engleskog jezika na akademskoj razini?

2. Metodologija istraživanja

2.1. Ispitanici

Istraživanje je provedeno na uzorku od 60 studenata završnih godina studijskih programa jezičnog usmjerenja.[14] Uzorak je obuhvaćao 35 studenata prve godine diplomskog sveučilišnog studija Anglistike, usmjerenja za obrazovanje budućih magistara edukacije engleskog jezika i književnosti. Preostalih 25 ispitanika činili su studenti integriranog prijediplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Učiteljskog studija, i to 16 studenata četvrte godine te 9 studenata pete godine, na modulu ranog učenja engleskog kao stranog jezika (budući učitelji engleskog jezika).

[12] Usp. G. VICKOV, E. JAKUPČEVIĆ, Discourse Markers in Non-Native EFL Teacher Talk, *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 7 (2017) 4, 649-671, 652, doi:10.14746/ssllt.2017.7.4.5.

[13] Usp. W. CRIOLLO LARGO, A. ARGUDO GARZÓN, Percepción de estudiantes sobre la relación entre el liderazgo docente y el aprendizaje de Inglés como lengua extranjera, *Polo del Conocimiento, Revista Científico-Académica Multidisciplinaria*, 8 (2023) 3, 2082-2093, 2092, https://polodelconocimiento.com/ojs/index.php/es/article/view/5386/13227.

[14] Istraživanje je dobilo odobrenje Etičkog povjerenstva Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

2.2. Mjerni instrument

U ovom istraživanju korišten je upitnik temeljen na mjernim instrumentima već prije primijenjenima u istraživanjima provedenima na uzorcima učenika i nastavnika engleskog jezika.[15] Upitnik je za potrebe ovog istraživanja modificiran i prilagođen studentskoj populaciji. Cilj mu je bio ispitati iskustva i stavove studenata jezičnih usmjerenja o prezentiranju hrvatske kulture na engleskom jeziku, kao i o njezinoj zastupljenosti u procesu učenja engleskog jezika na akademskoj razini te u izvaninstitucionalnom kontekstu. Upitnik je oblikovan kao polustrukturirani instrument koji kombinira kvantitativne i kvalitativne metode, omogućujući prikupljanje podataka o učestalosti pojava, ali i dublji uvid u percepcije, obrazloženja i iskustva studenata radi složenije analize istraživanog fenomena. Sastoji se od ukupno sedam pitanja zatvorenog i otvorenog tipa kojima se ispituju sljedeći aspekti predmetne problematike: iskustveno-kontekstualni aspekt uporabe engleskog jezika u prezentiranju hrvatske kulture, samoprocjena leksičke kompetencije, kurikularna zastupljenost hrvatske kulture u visokoškolskom obrazovanju, percepcija studenata o uključivanju hrvatske kulture u nastavu engleskog jezika na akademskoj razini obrazovanja, dostupni izvori informacija o hrvatskoj kulturnoj i prirodnoj baštini te individualne preferencije studenata prema specifičnim tematskim područjima iz hrvatske kulture.

3. Rezultati i diskusija

Na pitanje: »Jeste li se ikada našli u situaciji da na engleskom jeziku govorite o kulturi svoje domovine (npr. o hrvatskoj tradiciji i običajima, prirodnim bogatstvima i sl.)?«, većina ispitanika odgovorila je potvrdno. Da su imali iskustvo prezentiranja hrvatske kulture na engleskom jeziku izjavilo je 68,3 % studenata (N=41), dok je njih 31,7 % (N=19) navelo da se nisu nikada našli u takvoj situaciji. Od ispitanika, koji su na ovo pitanje potvrdno odgovorili, u prvom se potpitanju tražilo da odgovore je li im bilo lako govoriti o svojoj zemlji na engleskom jeziku. Od 41 studenta, koji su bili u prilici prezentirati hrvatsku (vlastitu) kulturu na engleskom jeziku, čak njih 70,7 % (N=29) se izjasnilo da im nije bilo lako govoriti o svojoj zemlji na engleskom jeziku, dok 29,3 % (N=12) smatra da im ta komunikacijska situacija nije bila zahtjevna. Drugim se potpitanjem potaknulo ispitanike da obrazlože svoje odgovore. Potonja, malobrojnija, skupina ispitanika, kojoj, dakle, uporaba engleskog jezika radi prezentiranja hrvatske kulture nije bila jezični i/ili komunikacijski izazov, uglavnom priznaju da im nedostaje odgovarajući engleski vokabular. No, u takvim situacijama pri-

[15] Usp. Vickov, *Incorporating L1 culture…*, 142-154; Vickov, *Hrvatska kultura…*, 92-133.

bjegavaju pojednostavljivanju izričaja, izbjegavanju detaljnijih opisa te uporabi poznatih izraza da bi što vjernije prenijeli značenje nekih elemenata ili fenomena hrvatske kulture za koje ne znaju izravan engleski ekvivalent. Navedeno ilustriraju sljedeći iskazi studenata:

S1: »U govoru je mnogo lakše objasniti nekome našu kulturu nego što je prevesti specifične riječi. Uvijek na neki način možemo objasniti.«

S2: »Lako je govoriti o kulturi kad se priča općenito i ne ide se u detalje.«

S3: »Za riječi iz hrvatske kulture, za koje nemam konkretan engleski prijevod, prevodim ih tako da opisujem, što je meni puno lakše.«

Ovi primjeri su u skladu s rezultatima istraživanja s hrvatskim učenicima i nastavnicima engleskog jezika[16] koji ukazuju na uporabu tzv. *strategije izbjegavanja*.[17] Drugim riječima, da bi premostili nedostatak odgovarajućih leksičkih resursa, ispitanici se često služe pojednostavljenim opisima ili izostavljanjem kulturološki specifičnih pojmova. Nadalje, kvalitativna analiza pokazuje da je upravo slaba leksička kompetencija glavni uzrok poteškoća u prezentiranju vlastite (hrvatske) kulture na engleskom jeziku kod velike većine ispitanika koji ovu jezičnu aktivnost percipiraju kao zahtjevnu:

S4: »Smatram da mi nedostaje vokabulara na engleskome jeziku da bih objasnila specifičnosti naše kulture.«

S5: »Neke hrvatske riječi nemaju točan prijevod na engleski ili ih ja ne znam.«

Sljedeće obrazloženje indicira osviještenost studenata o potrebi i važnosti longitudinalnog i sustavnog razvijanja leksičke kompetencije u predmetnom području:

S6: »Smatram da su to složenije riječi za koje je potrebno dugogodišnje iskustvo i znanje koje se treba ponavljati i usavršavati da bi bilo lako govoriti o svojoj zemlji na engleskom jeziku.«

Na potrebu sustavnog uvježbavanja odgovarajućeg vokabulara posredno upućuje i sljedeće pojašnjenje, koje sugerira da ovakva komunikacijska situacija može biti percipirana i kao izvor frustracije:

S7: »Često se dogodi da riječi koje inače znaš jednostavno *ispare*, slijedi pad koncentracije te nakon toga gubitak volje.«

Konačno, sljedeći iskaz svjedoči o podzastupljenosti hrvatske kulture u učenju engleskog kao stranog jezika na različitim razinama obrazovanja u

[16] Usp. Vickov, *Hrvatska kultura…*, 98, 108.

[17] Usp. H. YANG, L. TSUNG, L. CAO, The Use of Communication Strategies by Second Language Learners of Chinese in a Virtual Reality Learning Environment, *SAGE Open*, 12 (2022) 4, 1-20, 9, https://doi.org/10.1177/21582440221141877.

hrvatskom edukacijskom prostoru, a na što su upozorili i rezultati prijašnjih istraživanja:[18]

S8: »Naša kultura je vrlo raznovrsna i bogata, s puno izraza koji su specifični i tipični samo za naše krajeve. Zbog toga je teško pronaći ekvivalente na engleskom jeziku s kojima bih dočarala to što želim reći, a u školi i na fakultetu nisam imala priliku puno se upoznati s tim vokabularom.«

Sljedeće se pitanje odnosilo na samoprocjenu znanja engleskog vokabulara koji se odnosi na hrvatsku kulturu (»Kakvim procjenjujete svoje znanje engleskih izraza koji se odnose na hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu?«). Ispitanici su odgovarali odabirom jedne od ponuđenih vrijednosti na Likertovoj skali od 1 do 5, pri čemu je vrijednost 1 označavala ocjenu nedovoljan, 2 dovoljan, 3 dobar, 4 vrlo dobar, a 5 izvrstan. Rezultati (tablica 1) ukazuju na relativno nisku razinu percipirane leksičke kompetencije u navedenom području, pri čemu se uočava da nijedan ispitanik nije ocijenio svoje znanje kao izvrsno. Rezultati sugeriraju da znatan broj studenata procjenjuje svoje znanje engleskih izraza povezanih s hrvatskom kulturnom baštinom kao slabo. Naime, više od trećine studenata (43,3 %) ima percepciju o nedostatnom ili jedva zadovoljavajućem poznavanju predmetnog vokabulara na engleskom jeziku (ocjene dovoljan i nedovoljan). Ovakav nalaz, koji je u skladu s rezultatima sličnih samoprocjena među hrvatskim učenicima i nastavnicima,[19] jasno upućuje na potrebu za snažnijom integracijom leksičkih sadržaja vezanih uz hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu u nastavu engleskoga jezika.

Tablica 1. Samoprocjena znanja engleskih izraza vezanih uz hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu

Ocjena	Broj studenata (N)	Postotak (%)
Izvrstan	0	0,0
Vrlo dobar	5	8,3
Dobar	29	48,3
Dovoljan	12	20,0
Nedovoljan	14	23,3
Ukupno	60	100,0

Kako prikazuje tablica 2, na pitanje: »Obrađuju li se na nastavi, u okviru Vašeg studija, engleski izrazi koji se odnose na hrvatsku kulturu (npr. hrvatska tradicionalna jela, običaji, prirodna baština, građevine i sl.)?«, 70 % studenata (N=42) odgovorilo je negativno, dok je 30 % (N=18) navelo da se takvi sadržaji obrađuju. Analiza odgovora pokazuje da svi studenti koji su odgovorili po-

[18] Usp. Vickov, *Hrvatska kultura…*, 142.
[19] Usp. Vickov, *Hrvatska kultura…*, 100, 109.

tvrdno dolaze s Učiteljskog studija. Prema službenom elaboratu tog studija,[20] unutar modula ranog učenja engleskog jezika nudi se obvezni kolegij »Interkulturalizam u ranom učenju engleskog kao stranog jezika« koji obuhvaća teme vezane uz poučavanje kulture, s naglaskom na važnost polazne (hrvatske) kulture u kontekstu učenja stranog jezika. Međutim, riječ je o jednosemestralnom kolegiju s manjim brojem nastavnih sati, što može objasniti zašto ga većina studenata ne percipira kao relevantan izvor znanja o engleskoj terminologiji za elemente hrvatske kulturne baštine. Dobiveni rezultati upućuju na nedovoljnu zastupljenost takvog vokabulara u nastavnim procesima na studijima engleskog kao stranog jezika, što može biti značajan izazov za razvoj međukulturne komunikacijske kompetencije studenata.

Tablica 2. Zastupljenost engleskih izraza vezanih uz hrvatsku kulturu u nastavi studijskih programa jezičnog usmjerenja

Odgovor	Broj studenata (N)	Postotak (%)
DA	18	30,0
NE	42	70,0
Ukupno	60	100,0

U nastavku upitnika zanimalo nas je sadržavaju li nastavni materijali kojima se studenti koriste (npr. udžbenici, skripte, *online* predavanja i sl.) informacije o hrvatskoj kulturi i tradiciji na engleskom jeziku. Ispitanici su odgovarali odabirom jednog od sljedećih ponuđenih odgovora: »Ne«, »Da, ali malo«, »Da, dovoljno« i »Da, mnogo«. Rezultati (slika 1) pokazuju da većina ispitanika, njih 32 (53,3 %), percipira vrlo nisku razinu zastupljenosti kulturnih sadržaja vezanih uz Hrvatsku u akademskim nastavnim materijalima na engleskom jeziku. Osim što je u skladu s prethodnim rezultatom – vezanim uz nedovoljnu zastupljenost hrvatske kao polazne kulture u nastavnom procesu – ovaj je nalaz također istovjetan rezultatu istraživanja na nastavničkoj populaciji koji je ukazao na podzastupljenost elemenata hrvatske kulture i prirodne baštine u nastavnim materijalima za engleski jezik i na nižim razinama obrazovanja.[21] Dobiveni rezultati zabrinjavaju, osobito s obzirom na činjenicu da su udžbenici i pripadajući nastavni materijali ključan izvor jezičnog *inputa* u okviru nastave stranih jezika, a time i važan čimbenik u razvijanju međukulturne komunikacijske kompetencije.[22]

[20] Usp. FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U SPLITU, *Prijedlog studijskog programa Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij Učiteljski studij*, (2024) 158-160, https://www.ffst.unist.hr/_download/repository/Elaborat-UCITELJI_HRV_2024-2025_WEB.pdf.

[21] Usp. Vickov, *Hrvatska kultura…*, 110-111.

[22] Usp. Vickov, Jakupčević, *Culture-Related Vocabulary…*, 133.

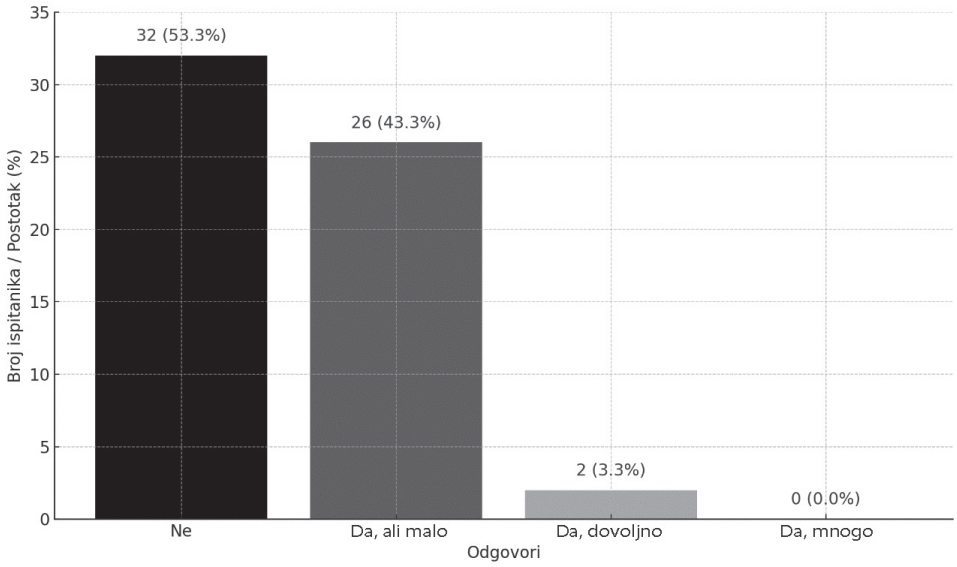

Slika 1. Zastupljenost hrvatske kulture u akademskim nastavnim materijalima za engleski jezik

Na pitanje: »Smatrate li da u nastavu engleskog kao stranog jezika na akademskoj razini treba uključiti i poučavanje engleskim izrazima vezanim uz hrvatsku kulturu?«, samo je jedan ispitanik (1,7 %) odgovorio negativno, dok je preostalih 59 (98,3 %) studenata na ovo pitanje dalo potvrdan odgovor. Kvalitativna analiza odgovora na pripadajuće potpitanje, kojim su ispitanici bili pozvani obrazložiti svoje mišljenje, ukazala je na sljedeće nalaze. Jedini ispitanik, koji se negativno izjasnio o uključivanju elemenata hrvatske kulture u nastavu engleskog jezika na akademskoj razini, smatra da se studij engleskog jezika podrazumijeva kao studij visoke razine jezične kompetencije, zbog čega se, prema njegovu mišljenju, od studenata može očekivati samoinicijativno proširivanje leksičkog repertoara potrebnog za prevođenje i interpretaciju pojmova iz vlastite (hrvatske) kulture. Iako ovakav stav implicira visok stupanj autonomije u učenju, kao i pouzdanje u dostupnost odgovarajućih jezičnih resursa izvan formalne nastave, držimo ga neutemeljenim jer sugerira potpuno zanemarivanje značenja polazne kulture u učenju stranog jezika. K tomu zanemaruje važnost sustavnog razvijanja leksičke kompetencije u okviru nastavnog procesa, a što je, u kontekstu međukulturnog obrazovanja, od krucijalne važnosti. Naime, bez odgovarajućeg vokabulara, ne mogu se precizno prenijeti značenja, vrijednosti i običaji vlastite kulture, što znači da se ne može ostvariti učinkovita i autentična međukulturna komunikacija. Svakako stoga ohrabruje činjenica da svi ostali ispitanici podržavaju uključivanje engleskog nazivlja za elemente hrvatske kulture u akademsku nastavu engleskog kao stranog jezika. Kvalitativna

analiza njihovih obrazloženja ukazala je na nekoliko dominantnih tematskih kategorija. Većina studenata istaknula je poznavanje vlastite kulture kao neizostavan dio opće kulture te preduvjet uspješne međukulturne komunikacije, što ilustriraju sljedeći primjeri:

S9: »Poučavanje engleskih izraza o hrvatskoj kulturi bilo bi poželjno da bismo neometano i s lakoćom mogli predstavljati svoju zemlju, što je ujedno i dio opće kulture.«

S10: »Bez obzira na engleski jezik kao *lingua franca*, kultura države u kojoj živimo je prioritetan kontekst o kojem moramo znati što je više moguće.«

S11: »U nastavu treba uključiti takve engleske izraze da bismo mogli predstaviti svoju baštinu i kulturu drugim ljudima na što bolji način.«

S12: »Potrebno ih je uključiti u nastavu zato što bi se očekivalo da strancima možemo objasniti stvari koje nas okružuju cijeli život.«

Drugi često navođeni razlog odnosi se na turizam, koji ispitanici percipiraju kao jedno od glavnih područja primjene engleskog jezika u hrvatskom kontekstu. Kroz prizmu turističke djelatnosti, ovladavanje engleskom terminologijom povezanom s hrvatskom kulturnom baštinom ispitanici doživljavaju kao relevantno i korisno sredstvo u predstavljanju nacionalnih kulturnih vrijednosti pripadnicima drugih kultura:

S13: »Smatram da mi, kao Hrvati, prilično koristimo engleski jezik u svakodnevnom životu te da bi ga trebali znati koristiti za opisivanje vlastite domovine i kulture. Ovo je prilično važno zato što je Hrvatska turistička zemlja i trebali bismo biti u stanju ponosno i točno prezentirati svoju zemlju stranim turistima.«

S14: »Smatram da je to vrlo važno jer kao turistička zemlja moramo poznavati svoju kulturu i znati je objasniti na engleskom.«

U ovom kontekstu, sljedeći primjer sugerira i osviještenost studenata o pragmatičnoj vrijednosti poučavanja stranojezičnom vokabularu koji se odnosi na polaznu kulturu, pri čemu se prepoznaje dvostruka dobit: jezična (leksička) kompetencija i dublje razumijevanje vlastitog kulturnog identiteta:

S15: »[Poučavanje engleskim izrazima vezanim uz hrvatsku kulturu] svakako bi bilo korisno s obzirom da je Hrvatska turistička zemlja te bi na taj način lakše drugima mogli približiti našu kulturu. Osim toga, produbljujemo vlastito znanje i jezik.«

Opravdanost i potreba za uključivanjem elemenata polazne kulture u nastavu stranog jezika potvrđena je i recentnim istraživanjem izvan hrvatskog visokoškolskog okvira, koje pokazuje da poučavanje isključivo u kontekstu cilj-

ne kulture može dovesti do niza poteškoća kod učenika, uključujući razvijanje novih identiteta ili čak osjećaja otuđenosti.[23] Na tragu takvog nalaza, svjesnost o važnosti polazne kulture u očuvanju nacionalnog identiteta pokazali su i naši ispitanici, o čemu svjedoči sljedeće obrazloženje:

S16: »Smatram da bi se hrvatski izrazi trebali poučavati u okviru engleskog jezika na akademskoj razini da bismo mogli jačati nacionalni identitet i širiti znanja o svojoj domovini bez prepreka, jezičnih ili kulturalnih.«

Daljnji razlog zbog kojeg većina ispitanika podržava uključivanje engleskih izraza za specifičnosti hrvatske kulture u nastavu stranog jezika na visokoškolskoj razini odnosi se na razvoj međukulturne kompetencije. Učenje o vlastitoj kulturi, paralelno s učenjem o ciljnoj i drugim kulturama, doprinosi ne samo oblikovanju osobnog kulturnog i nacionalnog identiteta studenata, već i razumijevanju identiteta drugih. Takav pristup potiče kulturnu osviještenost i osjetljivost, što može imati stabilizirajući učinak u suvremenom, dinamičnom globalnom okruženju:[24]

S17: »Trebamo njegovati svoje, jer ako nismo svjesni svoje kulture i običaja te njihovih vrijednosti, kako možemo shvatiti vrijednosti tuđe kulture?«

S18: »Moramo biti upoznati sa svojom kulturom da bismo učili o tuđoj.«

S19: »Ja, kao budući nastavnik, ponekad ću morati koristiti takve izraze. Kako obraditi *4th of July*, ako ne predstavim prvo hrvatski ekvivalent? I što učenicima on znači ako nešto slično tome ne prepoznaju i ne poznaju u vlastitoj kulturi?«

Konačno, nekoliko je studenata naglasilo da bi svaki visokoobrazovani građanin, a osobito budući nastavnici engleskog jezika, trebao biti sposoban predstaviti svoju zemlju na engleskom jeziku. U tom kontekstu izdvajamo kritički intonirano mišljenje jednog od ispitanika:

S20: »Smatram da je za nekoga tko studira engleski jezik potrebno naučiti takve engleske izraze i ne razumijem zašto se oni izostavljaju i smatraju manje važnima.«

U pretposljednjem se pitanju tražilo od studenata da po važnosti poredaju izvore za koje smatraju da im pružaju najviše informacija na engleskom jeziku o hrvatskoj kulturi. Slika 2 prikazuje prosječne rangove za prikupljene procjene ispitanika.

[23] Usp. I. AVIFAH, N. L. L. SARI, Teaching Deep Culture to Develop Intercultural Communicative Competence (ICC) for EFL Pre-service Teachers, *EDUTREND: Journal of Emerging Issues and Trends in Education*, 1 (2024) 1, 28-38, 31, https://doi.org/10.59110/edutrend.306.

[24] Usp. A. A. ROHIM i dr., Cultural diversity and classification of EFL blended learning module in higher education, *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 24 (2024) 5, 133-143, 140.

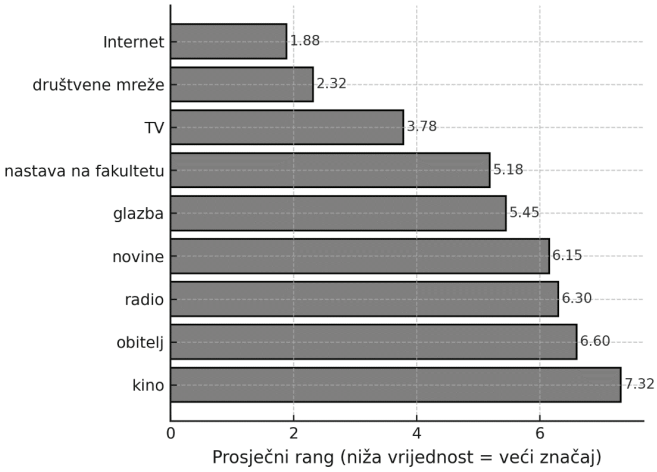

Slika 2. Prosječni rangovi izvora informacija na engleskom jeziku o hrvatskoj kulturi

Rezultati analize prosječnih rangova pokazuju da studenti kao najvažnije izvore informacija o hrvatskoj kulturi na engleskom jeziku percipiraju internet (M=1,88) i društvene mreže (M=2,32), što potvrđuje dominantnu ulogu digitalnih kanala u njihovom procesu informiranja. Najniže rangirani izvori – novine, radio, obitelj i kino – upućuju na sve manju važnost tradicionalnih i interpersonalnih izvora u ovom kontekstu. Dobiveni nalazi upućuju na potrebu za jačim integriranjem provjerenih internetskih izvora i digitalnih alata u formalnu nastavu, da bi se iskoristili komunikacijski kanali koje studenti već uobičajeno koriste u svakodnevnom informiranju.

Završnim se pitanjem u upitniku htjelo ispitati o kojim bi elementima iz hrvatske kulture studenti najradije učili u okviru nastave iz kolegija vezanih uz engleski kao strani jezik. Ovo je pitanje usredotočeno na utvrđivanje interesa studenata u odnosu na pojedine aspekte hrvatske kulture i tradicije, što bi, prema našem mišljenju, bio koristan podatak sveučilišnim nastavnicima i ekspertima uključenim u izradu elaborata studijskih programa jezičnih usmjerenja. Od ispitanika se tražilo da rangiraju jedanaest ponuđenih područja kulture prema osobnom preferiranju njihova uključivanja u nastavu engleskog jezika, pri čemu je rang 1 označavao najpoželjniji, a rang 11 najmanje poželjan sadržaj. Kako je razvidno iz slike 3, rezultati su pokazali izražene razlike u preferencijama, pri čemu su najviše pozicionirani *običaji i tradicija* (M=2,38), što ukazuje na izraženu potrebu studenata za povezivanjem učenja engleskog jezika s vlastitim kulturnim identitetom. Slijede *život mladih* (M=4,97), *obrazovanje* (M=5,30), *prehrana* (M=5,63) i *povijest* (M=5,92), koji su također relativno visoko ocijenjeni. S druge strane, najmanji interes iskazan je za *politiku* (M=9,10), što može upućivati na percipiranu udaljenost te teme od svakodnevnog života

studenata ili na slabu zastupljenost političkih tema u obrazovnom kontekstu.[25] Ovakvi rezultati sugeriraju da su studentima najprivlačnije one kulturne dimenzije koje su im emocionalno bliže, koje su vezane uz njihovu svakodnevnicu ili su važne za očuvanje njihovog identiteta, što može poslužiti kao vrijedna smjernica u oblikovanju međukulturnih sadržaja u nastavi engleskog jezika na visokoškolskoj razini.

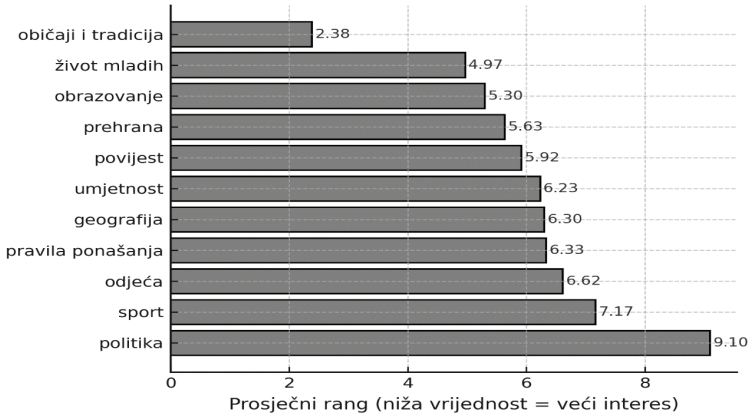

Slika 3. Prosječni rangovi za procjene studenata o tome koje bi elemente iz hrvatske kulture najradije učili u okviru kolegija iz engleskog jezika

Zaključak

Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati iskustva i stavove studenata završnih godina jezičnih studija o uključivanju hrvatske kulture u nastavu engleskoga jezika. Istraživanjem su se nastojali dobiti odgovori na sljedeća pitanja: kakva su iskustva studenata u prezentiranju hrvatske kulture na engleskom jeziku, kako procjenjuju vlastito znanje engleskog vokabulara vezanog uz hrvatsku kulturu, kakva je njihova percepcija o zastupljenosti elemenata hrvatske kulture u nastavi i nastavnim materijalima na njihovom studiju kao i u izvaninstitucionalnim izvorima informiranja te kakvi su njihovi stavovi o položaju hrvatske kulture u aktualnom obrazovnom kontekstu. Rezultati pokazuju da je većina ispitanika imala priliku predstavljati hrvatsku kulturu na engleskom jeziku, no tu su komunikacijsku situaciju često doživljavali kao zahtjevnu, ponajprije zbog

[25] Usp. N. BAKETA, K. BOVAN, J. MATIĆ BOJIĆ, *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj – istraživački izvještaj za 2021. godinu*, Zagreb, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2021, 54; S. GINDI, R. SAGEE, R. GILAT, Who wants a political classroom? Attitudes toward teaching controversial political issues in school, *Journal of Social Science Education*, 20 (2021) 2, 130-150, 146, https://doi.org/10.11576/jsse-3943.

nedostatnog poznavanja engleskih ekvivalenata za elemente hrvatske kulturne i prirodne baštine. U pogledu samoprocjene predmetnog vokabularnog znanja, studenti uglavnom smatraju da njihovo znanje engleskih izraza vezanih uz hrvatsku kulturu nije zadovoljavajuće. Istraživanje je, nadalje, pokazalo kako, prema iskazima studenata, hrvatska kultura nije zastupljena u nastavi engleskog kao stranog jezika na njihovim studijskim programima te da ni u nastavnim materijalima ne postoje sadržaji vezani uz hrvatsku kao polaznu kulturu. Kao najznačajnije izvore izvaninstitucionalnog informiranja o hrvatskoj kulturi na engleskom jeziku ispitanici su izdvojili internet i društvene mreže.

Gotovo svi su studenti izrazili snažnu podršku uključivanju sadržaja iz hrvatske kulture u nastavu engleskog jezika na visokoškolskoj razini. Važnost i opravdanost takvog pristupa vide u razvijanju međukulturne komunikacijske kompetencije, njegovanju i očuvanju hrvatskog kulturnog identiteta, proširivanju znanja o vlastitoj kulturi i korištenju engleskog jezika za uspješno predstavljanje Hrvatske u međunarodnom kontekstu, osobito u području turizma. Sudeći prema izraženim preferencijama, studenti pokazuju najveći interes za one sadržaje iz hrvatske kulture koji su povezani s izgradnjom vlastitog kulturnog identiteta i svakodnevicom, poput tradicije i običaja, života mladih i prehrane, dok je najmanji interes izražen za politiku. Ovi nalazi svakako mogu poslužiti u osmišljavanju glotodidaktičkih smjernica za involviranje sadržaja iz polazne (hrvatske) kulture u nastavu engleskog jezika na akademskoj razini. Svi navedeni rezultati potvrđuju nalaze sličnih istraživanja provedenih na uzorcima hrvatskih nastavnika i učenika engleskog jezika[26] i jasno potvrđuju potrebu i važnost sustavnog inkorporiranja hrvatske kulture u učenje engleskog jezika na svim razinama obrazovanja. K tomu, u kontekstu visokoškolske edukacije, rezultati ukazuju na potrebu razvijanja leksičke kompetencije, uključivanju suvremenih digitalnih izvora u nastavni proces te prilagodbi kulturnih sadržaja interesima studenata.

[26] Usp. Vickov, *Hrvatska kultura…*

Gloria Vickov*

Croatian Culture in English as a Foreign Language Learning: Perspectives and Experiences of Pre-Service English Language Teachers

Summary

The national (source) culture plays a key role in the development of intercultural communicative competence, which is considered one of the fundamental objectives of contemporary English as a foreign language teaching. This study examines the experiences and perspectives of students enrolled in language-oriented study programs (future English teachers) regarding the status and representation of Croatian culture within the context of foreign language instruction. The research was conducted on a sample of 60 participants using a semi-structured questionnaire as the primary data collection instrument. The analysis of the collected data was carried out through a combination of quantitative and qualitative methods. The findings indicate that most students have had the opportunity to present aspects of Croatian culture in English, although they often perceive such communication situations as challenging, primarily due to a lack of appropriate English vocabulary for elements of Croatian cultural and natural heritage. Students generally assess their knowledge of English expressions related to Croatian culture as insufficient and highlight the absence of Croatian cultural content in EFL instruction and related teaching materials. The internet and social media are cited as the main sources of information about Croatian culture in English. Nearly all respondents expressed strong support for integrating Croatian cultural content into English language teaching at the higher education level, emphasizing its importance for the development of intercultural competence and the preservation of Croatian cultural identity. Particular interest was shown in topics related to customs, traditions, and everyday life of young people. The obtained results may significantly contribute to the enhancement of foreign language instruction at the academic level, particularly of developing intercultural competence through the systematic inclusion of elements of Croatian culture and tradition.

Keywords: Croatian culture, English as a foreign language, intercultural communicative communication.

(*na engl. prev.* Gloria Vickov)

* Gloria Vickov, PhD, Full Prof., University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences; Address: Poljička cesta 35, HR-21000 Split, Croatia; E-mail: gvickov@ffst.hr.